

HAVEFORENINGEN
BREDELY
1938 - 1998

HANNE FRØSIG DALGAARD

HAVEFORENINGEN

BREDELY

1938 - 1998

af: HANNE FRØSIG DALGAARD

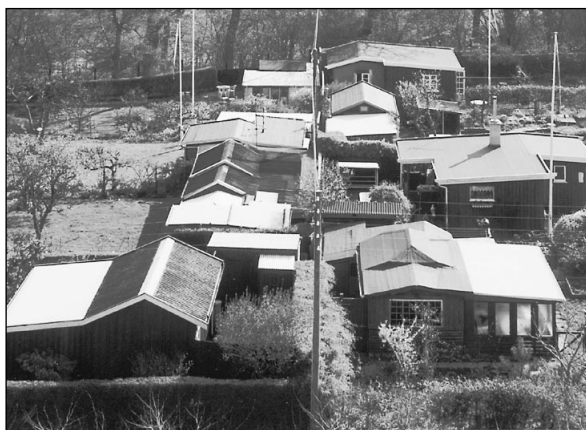
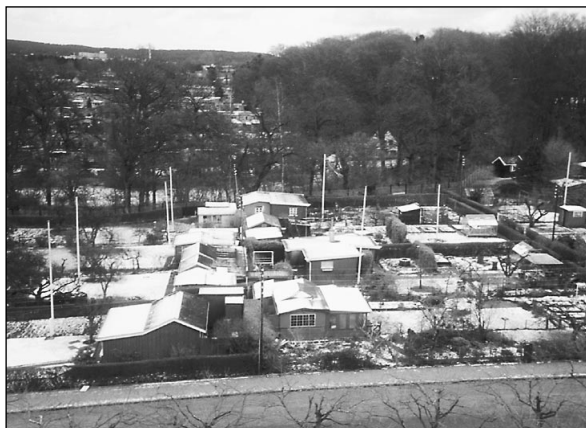
Haveforeningen Bredely – 1938 til 1998

Copyright © Hanne Frøsig Dalgaard 1998

Omslagsillustrationer er eksempler på havelåger
og gamle byggematerialer: Irving foto.

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk.
Acrobat-udgave: Frits Lilbæk.

Haveforeningen Bredely's forlag.
Bredebovej 33, 6.tv – DK 2800 Lyngby.
Telefon 45 88 32 67

Bredely set fra forfatterens vinduer – hhv. vinter og forår.

FORORD

60 år er både længe og kort – i Bredely Haveforening var der ved 40 års jubilæet kun én tilbage af de oprindelige medlemmer. Foreningens nu ældste medlemspar har fejret 50 års jubilæum, nogle af de nuværende haveejere har oplevet livet i haven siden deres barndom i foreningens startperiode, og et par medlemmer har omkring 40 år som haveejere bag sig.

Erindringer og fotografier er indhøstet til gavn for beretningen. Siden foreningens oprindelse har bestyrelsen omhyggeligt ført mødeprotokol, medlemsliste og regnskab. Ud af dette skal livet i Bredely søges skildret.

Stor tak skal rettes til haveforeningens medlemmer, både nuværende og fraflyttede, for oplysninger og fotomateriale, til fotograf Erl. Irving for en meget stor serie optagelser, hvoraf mange pryder bogen, til Vibeke og Frits Lilbæk for den tekniske og billedmæssige tilrettelæggelse og til Haveforeningens bestyrelse og Teknisk Forvaltning i Lyngby-Taarbæk Kommune for de økonomiske midler til trykningen.

Med disse ord tilegnes denne skildring haveforeningens medlemmer.

Hanne Frøsig Dalgaard

HAVEFORENINGEN „BREDELY“

INDHOLD

Oprettelsen	7
Anlæg og omgivelser	9
Kommunen	9
Brede Klædefabrik	10
Brede Idrætsforening	11
Brede Brugsforening og handlende	13
Haverne og husene	15
Fællesskabet	23
Møder	23
Bredely's formænd 1938–1998	24
De daglige opgaver	28
Pligtarbejde	31
Fælleshuset	32
Fremover	37
Kilder	39
Litteratur	39
Haveforeningens arkiv	39

Sliftendes Medlemsmøde afholdtes 2/11 38

Dagsorden:

1. Beretning
2. Indmeldelsen i Forening
3. Valg af 5 Mand til Forrådsvalg
4. Foreningens Arbejde
5. Indmeldelse i Holstenhavets Forbund

Formanden bød Velkommen, til hvilket valgtes Fritz Jensen; Formanden foretog Medlemsmødets Velkommen hvorunder Bredens eventuelle hændelser afregnes i Foreningen; Bredens ønskede at blive af Regnskab, hvilket skete.

Til Forrådsvalg valgtes Formanden, Niels Hansen, Nilsen, Johannes Jensen, og Jens Hansen.

Det vedtoges at sætte Høgen både ved Vegen og Skoven, hvilket overlades Bestyrelsen at sørge for.

Indmeldelse i Holstenhavets Forbund indsendtes til videre.

Det vedtoges at give Holstenen Navnet.

2. Bredens

OPRETTELSEN

Den 1. november 1938 blev der afholdt stiftende medlemsmøde. Initiativet var blevet taget ved et bestyrelsesmøde den 2. oktober 1938, hvor Hans Larsen var blevet valgt til sekretær. Han var farvemester på Brede Klædefabrik, hørte fra barnsben til den lokale befolkning og var en central person i Brede Idrætsforening, der var i kraftig udvikling.

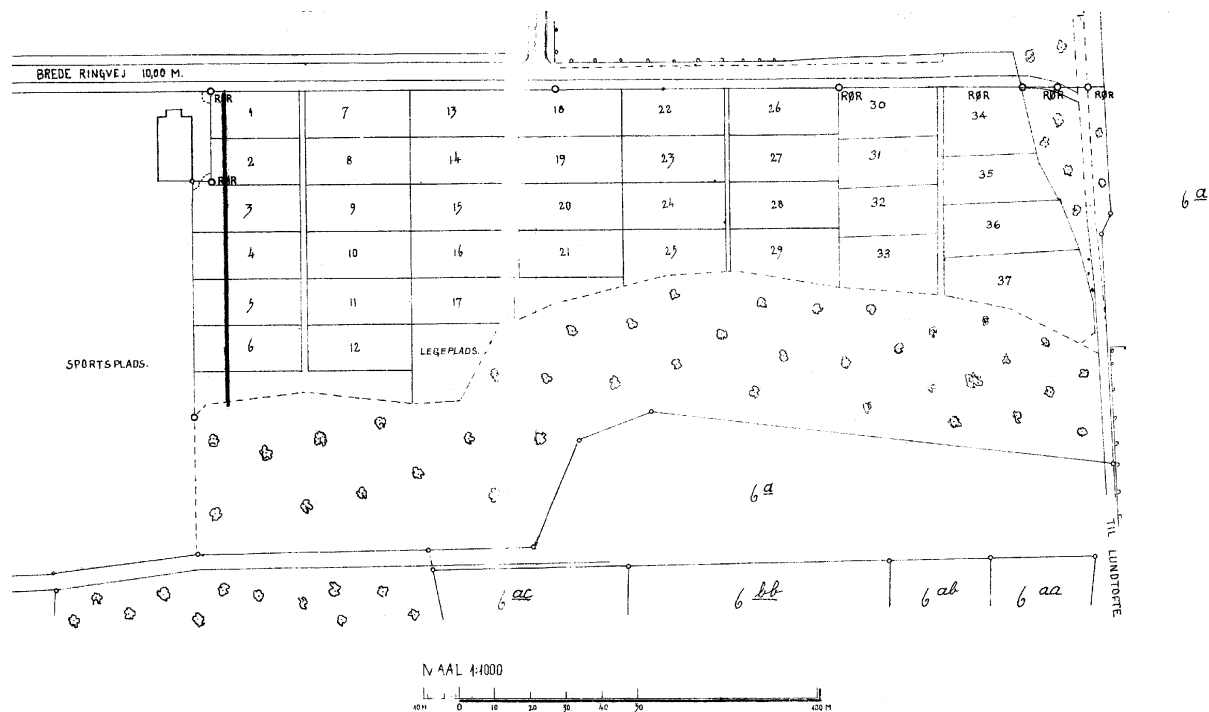
Allerede ved dette møde foreslog formanden, hvis navn ikke fremgår, et andragende til kommunen om fritagelse for vinterleje imod at foreningen benyttede summen til opsætning af hegn. Ligeledes foreslog han anskaffet to jernlåger, for hvilke der var indhentet tilbud på 40 kr. pr. stk.

Ved medlemsmødet den 1. november var der således allerede en begyndelse til haveanlægget. Det blev vedtaget at sætte hegn både ved vejen og skoven.

Punkt 2 var indmeldelsen i foreningen: *Formanden forelagde Medlemsmødet Vilkaarene hvorunder Brederne eventuelt kunde optages i Foreningen; Brederne ønskede at blive optaget, hvilket skete.* Fem blev udpeget til at danne et lovudvalg. Indmeldelse i Kolonihaveforbundet udsattes indtil videre. Det vedtoges at give kolonien navnet Bredely.

Der var åbenbart en gruppe, som fra begyndelsen har haft afgørende indflydelse overfor Brederne. Der foreligger et udkast fra 1934 til vedtægter for havekolonien "Vilhelminelyst" af Kgs. Lyngby. Om dem har det ikke ladet sig gøre at finde nærmere oplysninger i Byhistorisk Samling. Udkastet er underskrevet af fem mænd, hvoraf navnet Grønlund Rasmussen må anses for at have været den samme, som blev den første haveejer i Bredely nr. 12. Man må derfor formode, at det er bestyrelsen fra dette projekt, der er fortsat i Bredely. Allerede den 20. november 1938 blev det på bestyrelsesmøde vedtaget *at afholde et Andespil paa Brede i det nye Idrætshus d. 9/12. Samt at sælge et Amerikansk Lotteri den Aften Erstatningen udbetales fra Kolonien Vilhelminelyst.* Efter denne lakoniske meddelelse er der ikke sket omtale af det kuldsejlede forsøg.

Brederne er den sædvanlige omtale af alle, som var bosat på stedet og tilknyttet Brede Klædefabrik. I medlemslisten kaldes haverne imod nord for "*de gamle haver*". Mange af fabrikkens folk havde et stykke have et sted på fabrikkens område. Af dem blev nu den række haver op mod krattet tilsluttet den kommende havekoloni.

Lyngby-Taarbæk Kommune		Maalestok 1:4000	Datum 23/ 1978
UDSTYKNING AF KOLONIHAYER.		Beregnet:	Kommuneingeniør
(A. CA 4000 ² ALEN)		Tegnet: <i>B72</i>	<i>J. H. Rasmussen</i>
		Kontr.: <i>Rasmussen</i>	Nr. B 975.
		Rev. e. Udf.: /	

Matrikelkort for Bredely med tilføjelse af den offentlige sti, som blev anlagt i 1964 mellem Bredely og Brede Idrætsforening.

ANLÆG OG OMGIVELSER

KOMMUNEN – Havekoloniens indretning fremgår af en overenskomst, som blev indgået mellem Bredely og Lyngby-Taarbæk Kommune, dateret den 21. september 1940. Det drejer sig om leje af kommunens ejendom, *matr. nr. 6p af Lundtofte, som grænser mod syd til Brede Idrætsplads, mod vest til Brede Ringvej og dennes fortsættelse, mod nord og øst til kratskovene ved Brede*. Det samlede areal udgør 16050 m², der er opdelt i 37 stk. kolonihaver á 1000 alen², hvortil kommer gangarealer, legeplads og areal til kompostbunker o. l. Lejemålet begynder den 1. april 1939, fra kommunens side uopsigeligt indtil den 1. april 1964. Lejen fastsættes af kommunen for fem år ad gangen, og begyndte med 740 kr. årligt, svarende til 20 kr. pr. år pr. have.

*

Overenskomsten er ganske detaljeret, men nogle af punkterne skal fremhæves:

- Kommunen havde anlagt gange for kolonihaverne samt nedlagt vandledning langs vestsiden med vandstik til 4 målerbrønde. Det er denne installation, der har gjort havekolonien til et nyt og tidssvarende anlæg. I de haver, der hidtil havde eksisteret ved Brede, havde der ikke været adgang til vand.
- Opsætning og vedligeholdelse af hegn er lejerens sag, undtagen langs boldpladsen, hvorfra der skal være adgang til haverne i tilfælde, hvor bolde og lignende har forvildet sig udenfor hegnet.

- Legepladsen er lejerens sag at anlægge.
- Toiletforhold skal godkendes af kommunen og sundhedskommissionen.
- Haverne skal dyrkes forsvarligt og tilføres den nødvendige gødning.
- Der er tilladt mindre lysthuse efter nærmere af Bygningskommissionen givne regler, ikke over 20 m² og 3 m til tagryggen, ikke egentlig køkkenindretning, af passende udseende efter sognerådets skøn og anbringes hensigtsmæssigt efter foreningens vedtægter, så de ikke er generende for nabo haverne.
- Lysthusene må ikke anvendes til natteophold, og der er ikke tilladt nogen form for husdyr.
- Eventuelle antenner og flagstænger skal have et tiltalende udseende.
- Alt under ansvar overfor kommunen og pligt til at melde formandsskifte.

*

I 1959 skete der en udstykning, hvorved arealet kom til at ligge på en del af matr. nr. 6eg af Lundtofte. Samtidig blev lejen årligt sat op fra 740 kr. til 1850 kr.

I 1964 fulgte forhandling om en forlængelse, denne gang kun for 10 år, og efter at der var blevet afstået et 9 m bredt bælte fra haverne mod syd, så den offentlige sti mellem fodboldbanen og havekolonien kunne anlægges. Lejen blev fastsat til 2775 kr. årligt, og med virkning fra 1. april 1969 til 3700 kr. årligt.

10 år går hurtigt. I 1974 skete der en forlængelse til 31. marts 1980, og lejen

blev sat op, denne gang fra 3700 kr. til 4800 kr.

På det tidspunkt var der optaget forhandlinger om et længere lejemål, og det førte til en kontrakt pr. 22. maj 1981 frem til 31. marts 2005. Et væsentligt punkt ved forhandlingerne denne gang blev en regulering af den nordlige afgrænsning af haverne imod krattet. Kommunen ønskede en regulering af stien fra Brede til Ørholm forbi Egegården, samt at skovbevoksningen blev mere sammenhængende langs denne sti. For nogle af de nordlige haver medførte dette en ikke ubetydelig begrænsning. Lejemålet omfattede efter den nye ordning 37 fritidshaver, og husene omtales som fritidshuse, men ellers er indholdet i det væsentlige som i den oprindelige overenskomst. Lejen blev pristalsreguleret i lighed med kommunens øvrige havekolonier "Stadion" og "Lyngen". Kontrakten blev denne gang indgået mellem Kolonihaveforbundet og kommunen, for i 1977 var Bredely efter ansøgning blevet optaget som medlem, og praksis var blevet, at haveforeningernes forhold forhandles gennem forbundet.

Kommunens myndigheder måtte som følge af kontraktforholdene blive den stadig vigtigste og oftest gunstige forhandlingspartner igennem årene.

BREDE KLÆDEFABRIK – som indtil 1956 var en af landets meget betydelige virksomheder, var haveforeningens nabo. Den omfattede selve fabriksanlægget med tilhørende arbejder- og funktionærboliger. Siden ca. 1900 var der blevet behov for en

Flaget hejses i have 13 ca. 1958. I baggrunden en af arbejderboligerne ved Brede Ringvej.

væsentlig udvidelse af boligområdet på skrænten oven for Mølleåen samt opførelsen af missionshus og vandtårn, foruden at idrætsforeningen som nævnt var i vækst med boldbaner på de gamle landbrugsjorder under Brede Ladegård. I årene efter besættelsen kom dertil pensionistboligerne i et trefløjet anlæg på Brede Ringvej. Da fabrikken standsede i 1956, blev alt dette lagt om. Boligområdet op

imod Bredely blev saneret i sidste halvdel af 1960'erne og erstattet af den omfattende bebyggelse, der fik navnet Mølleåparken.

Det skulle få kraftig indflydelse på havekolonien. Planlægning og opførelse af de store boligblokke tog fat i den periode, da den første lejeperiode udløb, og har sikkert været medvirkende til de to ret kortfristede forlængelser, der skete frem til 1980. Det var givetvis velbegrundet, at haveforeningens medlemmer nærede ængstelse for, at haverne skulle blive nedlagt, og det bevirkede en betydelig opstramning omkring orden og pasning af haver og anlæg. Beboerne i Mølleåparken glædede sig imidlertid over den smukke udsigt, haverne gav dem, så det blev til gensidig fordel. Også skønt den nærmeste fløj blev et højhus med seks etager, der medførte, at man i en del af de forreste haver har måttet fin-

de sig i skygge allerede midt på eftermiddagen.

Nyt var det også, at der blev anlagt fortov langs havekoloniens hegn. Forsøgsvis blev det vedtaget at lade hækken vokse $1\frac{1}{2}$ m højere end de sædvanlige 80 cm for at prøve, om det kunne afbøde genen ved forbi passerende. Det blev også et ubehag, at der fulgte mange hunde med, som blev luftet på fortovet, men havefolkene gjorde sig klart, at det ikke kunne nytte noget at klage over det.

Inden så mange år blev også nogle af beboerne i de nye lejligheder lykkelige medlemmer af Bredely.

BREDE IDRÆTSFORENING – blev den nærmeste nabo. Det blev et vilkår fra kommunen i overenskomsten, at haveejerne skulle tåle vildfarne bolde, der skulle hentes

Haveforeningen går i optog ad Brede Ringvej til Brede Idrætsforening for at spille bold, sidst i 1940'erne.

Regnskab. f. den 23/9 1941 til den 25/3 1942

Indtækt	Indtægt	kr.	Øre.
Haverleje	4752.0		
2 Indstænd	10.00	485	20
Uafhentet Sivinsk		15	00
Indlagt v. Andespil		258	75
Dividende f. Børnforeningen		11	92
Resten Vandafgift		2	00
Talt		772	87
Beholdning v. Regnskabsaar			
begyndelsen. 1. Sprækkasen	216.71		
Montant	54.21	270	92
Balance.		1043	79

Overhængende Regnskab revideret og
bejkrævet rigtig. i følge Regn. og Bilag
Bekræft. af Hæstholdning v. Hæst

25/3 1942, Hæstholdning v. Hæst
Herman Andersen.

Udgift	kr.	Øre.
Jordleje til Kommunen	370	00
Hodvare til Andespil	182	55
Andespil Annoncer Lovsædler Leje af Sal	28	00
Tegsten	30	00
Hørrel	12	00
Revision og Beskyttelsesmode	15	00
Kontingent til Skatol.	10	00
Brand og Ansvarforsikring	32	15
Leje af Lokale	5	00
Vandregning	7	20
Post og Skrivudgifter, Trykhu	12	75
Talt Udgift	704	65
1. Sprækkasen	216.71	
Montant	122.43	339 14
Balance.	1043	79

Lynby d. 25 Marts 1941

Tage Larsen.

tilbage til boldbanen, og spillerne fik derfor nøgle til lågen mod skoven, så de kunne færdes uhindret.

Idrætsforeningen havde haft nogle år bag sig med boldbaner der, hvor senere pensionistboligerne er blevet opført. I 1938 var der blevet anlagt nye boldbaner, og klubhuset var nyopført. En af haveforeningens mangeårige og meget aktive medlemmer er vokset op i nabolaget og har som medlem af idrætsforeningen været med til at bygge idrætshuset. Under det arbejde voksede interessen frem for også at komme med i den haveforening, som var ved at tage form. Både for ham og for andre havefolk har der været en nærmere tilknytning til idrætsforeningen. Haveforeningen kom også til at stå som medlem allerede fra 1939.

Da der blev plantet popler i skellet, fik det havemedlemmerne til at anmode formanden om at anke sagen til idrætsforeningens formand, dog uden resultat. Ellers har der været et tæt samarbejde.

Klubhuset er igennem årene kommet til at yde husly for havens medlemmer ved mangfoldige lejligheder, både til fester og til medlemsmøder, når vejret forhindrede udendørs ophold. I sådanne tilfælde blev der betalt leje til Idrætsforeningen.

Men ikke altid var der plads. Så blev det nødvendigt at søge andre steder hen. Et af de tidligste store møder fandt sted i restauranten Hold-An på Jernbanevej i Lyngby. Det blev dog kun den ene gang.

I havekoloniens første år blev der desuden flere gange afholdt møder i Fællesorganisationens kontor på Sorgenfrivej 4 i

Lyngby. Der var det faglige samlingspunkt for hovedparten af medlemmerne.

BREDE BRUGSFORENING OG HANDLENDE – En af haveforeningens fælles funktioner var en kantine, det vil sige et medlem, som påtog sig at forhandle øl inden for området, men det blev forbudt ifølge overenskomsten – der var dog med tilladelse til at sælge det lager, som var anskaffet, inden bestemmelsen var blevet fremsat.

Både dette forhold og behov for alt andet til forsyning under opholdet i haven gjorde det påkrævet at have et nært forhold til Brede Brugsforening, som lå på hjørnet af Caroline Amalievej, og var det væsentligste indkøbssted for de mange Bredere, som efterhånden boede i boligblokkene oven for Mølleåen. Den 18. marts 1939 blev haveforeningen meldt ind i brugsen. Ifølge regnskabsprotokollen er det ganske betragtelige beløb, der er blevet handlet for til haveforeningens fælles formål, men indkøbene er normalt ikke blevet specificeret.

I Brede fandtes der en del forretninger: Et par bagere, grønthandler, skomager og en købmand. Nogle gjorde deres indkøb over imod Ørholm nord for haveforeningen, hvor der også var et ismejeri med brødudsalg og en købmandsbutik, og efterhånden tillige Ørholm Brugs.

Brede Brugs måtte bukke under midt i 1970'erne. Da var der kommet et butikstov til Mølleåparkens byggeri på den anden side af vejen, med blandt andet en stor købmandsforretning. Indehaveren bidrog beredvilligt med et beløb til præmie ved 40

Luftbillede af Bredely fra begyndelsen af 1990'erne. Mølleåparken og Bredebovej ses til venstre.

års jubilæet i Bredely, og han blev derfor også inviteret med til festen. Også han måtte give op, men både efterfølgeren i supermarkedet og de andre handlende er leverandører til havefolkene. Ørholm Brugs er stadig leverandør af fornødenheder både

til foreningen, når der skal holdes fest, og til de enkelte haveejere. Sommeren igen går der fast ugentligt bud efter øl, og når det behøves efter flasker med gas til køkken og til den varmeovn, som findes i de fleste huse med henblik på kølige dage.

HAVERNE OG HUSENE

Der blev fra starten anlagt 37 haver langs fire havegange. Størrelsen 1000 alen² svarer til 350 m². Det var ved havekoloniens oprettelse blevet sædvane i kolonihaver, at folk boede i husene i sommerhalvåret, og skønt natteophold i haverne var forbudt, er det alligevel efterhånden blevet almindelig praksis også i Bredely at tilbringe hele sommertiden i haven.

Havekolonien blev indhegnet i løbet af 1938-1939 med trådhegn, på nogle strækninger med pigtråd foroven. I maj måned 1939 blev der indkøbt 300 brombærplanter til hegn langs skoven, men det var nok ikke blevet helt tilfredsstillende: I marts 1943 blev der indhentet tilbud fra smeden i Virum på at sætte vinkeljern og tre rækker tråd op ind mod skoven, og brombærerne blev fjernet omkring legepladsen. Smeden fik sine penge og tak til om efteråret. Hvad der ikke har fundet omtale i mødeprotokollen i den forbindelse, men som huskes klart af dem, der oplevede det, er den meget store opgave, som var blevet løst af haveforeningens medlemmer: Selve stolperne var blevet støbt i jernbeton. Det foregik på affaldspladsen, fire ad gangen, omkring halvandet hundrede i alt. Ved for-

eningens 40 års jubilæum blev der delvis sat nyt hegn op, men det er stadig i hovedsagen de gamle stolper, der bærer det.

Imod havegangene, omkring affaldspladsen og langs vejen blev der plantet ligusterhække. De hække, der vender imod

Familien hygger sig ved deres hus i 1981. Huset blev i 1940'erne flyttet hertil fra haven ved én af arbejderboligerne på Brede Ringvej. Facaden var pudset på træ.

Eksempler på havehuse.

skoven, har igennem årene voldt noget hovedbrud, fordi de trives så dårligt, at det et par steder endda har været nødvendigt at anerkende raftehegn. Imellem haverne kom der grønne hegn, i de fleste tilfælde espaliertræer, og der kom i 1944 forslag om samlet indkøb af frugttræer.

De fleste havde cykler, der skulle anbringes, og hækkene kom i starten til at bære præg af sliddet. Nogle steder har der dog indtil for nylig været fliser og jernstativer ved siden af havelågerne, hvor en cykel kunne finde fornøden støtte. I forbindelse med cyklerne erindres fællesskabet i 1940'erne, især i forsæsonen, når mændene arbejdede alene i haverne indtil aften. På et vist tidspunkt lød en klokke som varsel om, at det var tid at pakke sammen, lidt senere lød den igen, så mødtes alle og kørte samlet ind imod Lyngby, hvor flokken efterhånden blev opløst, når hver især nåede hjem.

Vandrørene blev ført frem til haverne i strenge med dobbelthaner. Det er baggrunden for den temmelig stramme haveplan, som synes at have gjort sig gældende. Stien blev ført med en række fliser hen til huset. Havelågerne er enten af træstaver eller af tynde jernrør og mange af dem selvgjort. Den åbne låges politik er tradition for de fleste, så man kan se, at man er velkommen.

Elmasterne holdt deres indtog i 1947. NESAs havde året forinden givet tilbud om at rejse gratis master og ledninger på første og anden gang, og derfra ville der kunne ske tilslutning for 45 kr. til målerram-

Vandpost med to haner.

men, medens installationen antagelig ville beløbe sig til 150-300 kr. pr. hus. I syv haver besluttede ejerne i første omgang at få strøm indlagt, men det er senere blevet så eftertragtet, at kun et par af haverne nu er uden elektricitet.

Husene blev i stor udstrækning opført af pakkasser og andre materialer, der bød sig til for en billig penge, eller som frit kunne skaffes gennem bekendte og arbejdskammerater. Nogle startede med at få et hus hentet fra en anden havekoloni, men byggeplanen skulle anerkendes både af foreningen og efter sognerådets regler. Der blev ikke tale om meget fantasifulde bygværker, som der kendes eksempler på andetsteds. De ældste af husene står stadig med vægge af lodrette brædder, hvor mellemrummene er dækket med lister, malet svenskrøde, og tag enten i pyramide

Eksempler på haveudsmykning.

Renovering af et af de ældste huse.

eller som ret fladt saddeltag og beklædt med tjæret pap. Marksten er stablet som fundament. Vinduerne kan være genanvendt fra tidligere formål, men er gennemgående med små ruder som det endnu var almindeligt i århundredets start. Køkkenfunktionen blev fra starten klaret på højst interimistisk vis med udendørs arrangementer, komfur eller primus. Efterhånden har senere indehavere efter behov, smag og evner beklædt husene med blokhusbrædder samt tilføjet terrasser og tilbygninger til redskaber. Nogle har også bygget helt nyt og ved den lejlighed eventuelt valgt en helt anden placering af huset med mere tidssvarende og ensartede materialer. Blandt de senest opførte er der også typenfremstillede fritidshuse.

Nogle har tidligt forsøgt sig med drivhuse. Allerede i 1939 blev der givet tilladelse til at opføre et drivhus i have 8, cirka 2,25 m langt og 1,50 m bredt. Samtidig blev det vedtaget, at fremtidige drivhuse ikke må-

te overstige 5 m² og 1,75 m i højden. Flere steder er der blevet indrettet mistbænke af træværk og med glasflader, der er skudt ned over hinanden. Idéen blev udviklet af Ejner Rasmussen i have 21, og naboen Pauli Hansen blev bekendt for sin kyndighed i at udnytte dem, for eksempel til at drive tidlige jordbær frem. Efterhånden er disse hjemmebyggede anlæg blevet afløst

Redskabshus – efter sigende oprindelig et ishus – med skydevinduer og jordkælder.

Mistbænk fra 1940erne.

af aluminiums drivhuse, der siden 1960'erne er kommet frem som samlesæt.

Kompost er nerven i havens dyrkning. Der har været tilbagevendende drøftelse om placeringen af haveaffaldet. På generalforsamlingen den 23. September 1939 fremsatte et medlem et forslag:

At alt Affald som findes i Bunker langs Trydes Krat fjernes, og for Eftertiden alt Affald anbringes paa Pladsen ved Laagen til Krattet.

Forslaget blev forkastet. Først i 1945, hvor forslaget endnu en gang blev bragt frem, blev der oprettet en fælles kompostbunke. Den er blevet holdt i orden som et

Kompostpladsen med harpen.

fast hverv for en af haveejerne. Der er jævnligt beklagelser over, at nogle bliver ved at køre både bambus og andre ret store grenstykker på den, men ellers er der almindelig tilfredshed med komposten, som frit kan afhentes til nytte i haverne.

Kartofler var et af de væsentligste emner for dyrkningen i de første mange år. Allerede fredag den 16. december 1938 blev der indkaldt til ekstraordinær generalforsamling, det var den på Hold-An. Også sognerådsformand Nørgaard var indbudt.

Grunden var, at Formanden om Mandagen havde faaet Besøg af Politibetjent Hansen, som meddelte, at han kom paa Foranledning af Landbrugsministeriet, som havde afspærret Foreningens Omraade for Hjemførelse af Rodfrugt fra Brede til Lyngby ... Hr. Hansen meddelte at han paa Foreningens Vegne havde søgt Dispensation i Landbrugsministeriet, saaledes at man til eget Forbrug kunde hjemføre sine Grønsager fra Brede til Lyngby, og at dette var bevilget, hvorefter Formanden hævede Mødet.

Der skete fortsat noget skriveri om sagen, som skyldtes angreb af kartoffelbrok, og havekolonien var af den grund i karantæne indtil 1948. Det udelukkede åbenbart ikke, at der i regnskabsprotokollen kunne opføres en post i 1939: Solgt Kartoffler, kr. 1,25 og i 1941 Solgt Kartoffler Kr. 11,50. I besættelsesårene udvirkede formanden en værdifuld kontakt til Statens Forsøgsgartneri, og forsøgsleder Bacher skaffede læggekartofler. Der var ikke altid nok til alle haverne, men i 1942 prøvede man at få 10 pund pr. have, i alt 370 pund. I foråret

1943 kom der afslag fra Bacher på ekstra levering af kontrollerede kartofler, og medlemmerne blev opfordret til at deltage i en tur til forsøgsgartneriet i Virum. Men i 1947 gav forstander Bacher tilsagn om forspirede læggekartofler af god kvalitet og 15 kg. pr. have.

Også anden nytteavl har præget haverne: løg, porrer osv. i snorlige rækker. Egne jordbær hører til sommerens nydelser. I drivhusene findes vindruer, agurker og tomater til overflod. Hindbær, solbær og ribs er der vel i de fleste haver. Op mod skoven også stadig nogle brombær. I en af de gamle haver fandtes der en hasselbusk, som vel var selvsået fra skoven, og ligeså nogle hyldebuske langs skovhegnet. Frugttræerne har bugnet af herlige æbler – Belle de Boskoop, Cox Orange, Ingrid Marie – Grev Moltke og gråpærer og Reine Claude eller Victoriablommer. Nogle har podet flere slags på samme stamme.

Efterhånden er der blevet lagt mere vægt på stauder, roser, rododendron og andre blomstrende buske. I en have fandtes en klematis, som har vakt almindelig beundring for sin frodige blomstring. Den har endda været afbildet på forsiden af *Havebladet*. Hos nogle med mere professionel indsigt i havedyrkning er haverne blevet anlagt i japansk stil med klippede trævækster, springvand og bambus. Det blev mærkbart i mange af haverne, da bambusplanterne begyndte at blomstre i 1996 og derefter er gået ud.

Skoven kræver sit. Dels giver den en del skygge for de østlige haver indtil hen imod middag. Dels har den fostret insekter, der

med nogle års mellemrum fuldstændig kan fortære blade og knopper på alle frugttræer i haverne. Der kommer nye blade, men frugt bliver der næsten intet af. Det har nogle gange givet anledning til at sprøjte med gift. Men den stigende indsigt i økologisk dyrkning har medført, at sprøjtning nu undlades.

Dyr af enhver art var forbudt ifølge overenskomsten. Men besættelsesårene satte deres spor. Nogle havde kaniner, men det blev kun godkendt indtil november. Fennebergs høns, som kom op fra Egegården, gav et par år i træk i 1940erne anledning til nogen irritation, indtil de blev indhegnet. I 1944 arbejder bestyrelsen for at få anskaffet bistader. Det er næppe blevet særlig udbredt, for i 1947 måtte der gives dispensation til have 13. Der var kritik imod bierne, og det blev derfor forsøgsvis bevilget, at hækken kunne få lov at vokse $1\frac{1}{2}$ m højere.

I disse omgivelser lever havens beboere et intenst og rigt liv i hele sæsonen, fra der åbnes for vandet ved forårstid, indtil frosten kan sætte ind, så vandet igen må kobles fra i løbet af oktober. I en familie erindres Grundlovsdag som den dag, hvor tøj og andet fornødent blev transporteret ud til haven på en ladcykel.

Der blev rejst forslag om at anskaffe fælles flag og flagstang i foråret 1941, og

En pinsemorgen.

allerede i efteråret var den på plads, for formanden takkede medlemmerne for det udførte arbejde med opsætningen samt for indkomne bidrag. Regnskabsprotokollen oplyser: *Udgift til Flaget Kr. 106,36*, men på indtægtssiden *Indsamling til Flaget Kr. 70,50*. Stangen blev malet i 1943, en udgift på 25 kr. I 1970erne blev stangen taget ned for at blive malet, da uheldet ville, at den brast i tre stykker, så der måtte anskaffes en ny for 782 kr. Det er et fast hverv for et af haveforeningens medlemmer at sørge for, at dette flag vejer over kolonien om søndagen og på mærkedage sommeren igennem fra kl. 8 til 20.

FÆLLESSKABET

§1: Optages i Foreningen kan enhver hæderlig Mand, forsaavidt man disponerer over Jord, og vedkommende ikke er opsagt eller skylder Kontingent i andre Kolonihaveforeninger. Ved Salg af Have skal vedkommende Køber godkendes af Bestyrelsen.

Haveforeningens medlemmer har alle været bosiddende inden for Lyngby-Taarbæk Kommune. Dette findes ikke påpeget i overenskomsten og ej heller i foreningens første love trykt i 1944, men er blevet overholdt som stiltiende princip.

Blandt mændene tiltalte man hinanden med "du". De fleste var jo arbejdere på fabrikkerne i Lyngby. Men mødeprotokollerne giver indtryk af, at der var nogle, som var tilbøjelige til at foretrække De - formen. På den første gang var der flere, som gik med slips, så den blev kaldt "*Flipgangen*". Den fjerde gang nærmest skoven kaldtes "*De Gamle Haver*", og de var fortsat beboet af Bredere igennem en ganske lang årrække. Der blev opretholdt et skel imellem dem og de øvrige havegange. Stort set holdt haveejerne sammen med dem på egen gang i det daglige. Nogle af medlemmerne fik personlige karakteristiske kaldenavne, som er blevet husket: *Paven, Kardinalen, Ministeren, Ledvogteren, Primussen, Sheriffen, Tante Et og To, Tante Lilla og Nimsen.*

I 1974 blev der givet afslag på spørgsmålet, om en have kan arves af børn, som ikke bor i kommunen. Ellers har det været kutyme, at børn har første ret til at overta-

ge en have. Blandt de nuværende medlemmer er der både anden- og tredje generations haveejere.

Desuden er det regel, at ledige haver slås op på opslagstavlen i et par uger, så medlemmerne kan få lejlighed til at bytte sig til en anden have, og nogle har gjort det fra tid til anden. I 1977 måtte et af medlemmerne rejse spørgsmålet om at kunne beholde sin have, hvis vedkommende på grund af den vanskelige boligsituation skulle blive nødt til at tage imod en lejlighed uden for kommunegrænsen. I det aktuelle tilfælde skete der ikke indgreb, men det var bestyrelsens indstilling, at man fremover måtte tage følgerne af at flytte fra kommunen.

MØDER – Allerede ved det første medlemsmøde var der udpeget en formand, som fik til opgave sammen med tre andre at danne et lovudvalg. Det første punkt blev jo imidlertid at forhandle den juridisk bindende overenskomst med kommunen om lejemålet, og den blev underskrevet af Jens Laurson som formand. Overenskomsten sikrer kommunens tilsyn og stadig ret til indblik i driftsforholdene. Der er i enkelthederne henvisning til haveforeningens egne vedtægter.

I 1944 kom foreningens love første gang på tryk, underskrevet af Gustav Nielsen. Heri er fastsat bestyrelsens sammensætning, generalforsamlingens form og de løbende bestemmelser for koloniens virk-

BREDELY'S FORMÆND 1938–1998

1938:	navnet ikke anført	
1939:	<i>Albert Jørgensen</i>	have 3
1940:	<i>Jens Laursen</i>	have 4
1943:	<i>Gustav Nielsen</i>	have 23
1947:	<i>Hermann Andersen</i>	have 18
1949:	<i>Nicolaj Christiansen</i>	have 16
1950:	<i>fung. næstformand Niels Andersen</i>	have 26
1950:	<i>Ejner Rasmussen</i>	have 21
1962:	<i>Harald Carlsen</i>	have 14
1977:	<i>Henning Drejer</i>	have 30
1989:	<i>Bent Rasmussen</i>	have 19
1995:	<i>Søren Lykke Christensen</i>	have 13
1998:	<i>Liss Kramer Mikkelsen</i>	have 2

somhed i overensstemmelse med almindeligt kendte regler i foreninger. Bestyrelsen er fastsat til formand, næstformand, kasserer, to repræsentanter og to suppleanter. Formanden bemyndiges til at træffe aftaler og overenskomster på foreningens vegne, hvor han skønner sådanne nødvendige, samt fører forsædet ved alle sammenkomster. Næstformanden varetager i formandens forfald dennes pligter. Kassereren modtager kontingenter og leje og betaler alle fordringer på forenin-

gen. Kassereren må dog ikke have over 100 kr. udenfor Sparekassen. Bestyrelsen vælger selv sin sekretær, som skal føre en protokol over alt foreningen vedrørende. Desuden føres der en medlemsliste med alle medlemmernes navn og bopæl. Bestyrelsen har i et og alt at varetage foreningens interesser, ligesom den bemyndiges til at ordne alt fornødent i tilfælde, hvor loven intet foreskriver. Mødeomkostningerne er yderst beskedne: Ved generalforsamling i

Lyngby den 26. Marts 1941 står der: "En omgang Øl Bevilliges efter Opfordring". I 1970'erne stod den på kaffe med wienerbrød og et fad småkager. Men da det ved et formandsskifte blev den nye formands kone, der skulle servere, viste det sig, at kringlen ikke blev spist, og fremover valgte hun derfor at bage boller.

Generalforsamling holdtes to gange årligt, i april og oktober. Det er den højeste myndighed og dens beslutninger har gyldighed uden hensyn til de fremmødtes antal. Først i 1957 blev det vedtaget at nøjes med en enkelt generalforsamling årligt, i begyndelsen af sæsonen. Alle valg skal derefter gælde for to år. På et tidspunkt blev det påkrævet at fastsætte, at formand

Generalforsamling på plænen foran det fælles redskabshus.

og næstformand ikke burde gå af samtidig, så formanden blev bedt om at fortsætte et år endnu.

Til tider er gemytterne gået temmelig højt, men protokollerne er ført omhyggeligt og vidner om samvittighedsfuldt arbejde. Møderne i bestyrelsen er blevet holdt lejlighedsvis og privat, som regel hos formanden. Generalforsamlingerne måtte jo kræve noget mere plads og har fundet sted udendørs på legepladsen op mod skoven. Det gjaldt imidlertid om at have mulighed for at krybe inden døre i tilfælde af dårligt vejr, og Idrætshuset blev benyttet. Da redskabshuset blev opført, har det også dannet en nødtørftig ramme om regnvåde generalforsamlinger. I den tidlige periode har formanden undertiden beklaget det ringe fremmøde, men efterhånden er tilslutningen blevet bedre med omkring 30 haver repræsenteret.

Først i 1977 blev der i indkaldelsen udtrykkeligt bedt om, at både mand og kone ville komme til stede til generalforsamlingen i august, *ikke mindst for at tilrettelægge 40 års fest*. Lidt senere på måneden blev der nedsat et egentligt festudvalg, ligesom der også har været flere gange før. Festudvalget er senere blevet en fast institution.

Festerne er højdepunkter i foreningens liv. I foreningens start var det juletræsfest og katten-af-tønden for børnene ved fastelavn, sankthansaften på plænen og en stiftelsesfest til at afslutte sæsonen. Den er senere blevet kaldt høstfest. Også festdage med tovtrækning og andespil har samlet folk. Især på 3. havegang har der været stemning for gangfester. Runde fødselsda-

Der er kommet kvinder med i haveforeningsarbejdet. Stockholms koloniträdgårdsråd er på besøg i 1987. Havebedømmelse engang i 1980'erne. Kaffeboard efter bedømmelsen.

ge og andre personlige mærkedage medfører ofte indbydelse til fælles morgenkaffebord. Fællespligt følges op af et par hyggelige pauser på plænen eller foran Fælleshuset med en øl eller sodavand på havekoloniens regning.

I Kolonihaveforbundet har der været tradition for præmiering af haveejerne efter indsats i have og hus. Det er også ble-

50 års havejubilæum i fælleshuset.

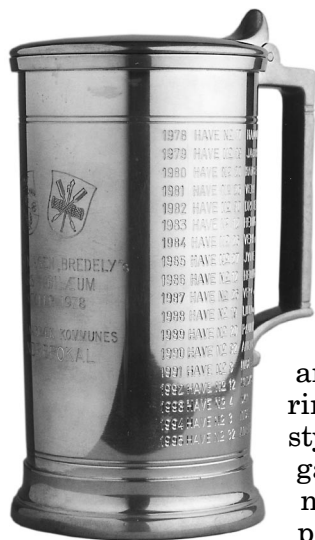

Sankt Hansbål på plænen foran det fælles redskabshus.

vet taget op i Bredely – i begyndelsen modstræbende. Nogle fandt, at det måtte være en privat sag, og fra bestyrelsens side er det blevet overladt til de enkeltes frie valg, om de ønsker at deltage. Bestyrelsen foretager denne årlige havebedømmelse sammen med medlemmer fra en anden havekoloni efter Kolonihaveforbundets plan. Det sker gerne omkring sankthanstid og

medfører en hyggelig sammenkomst med spisning for de deltagende bestyrelsesmedlemmer.

Efterhånden er det blevet mere populært blandt haveejerne

at tage imod dommerkomitéen, og mange har kunnet glæde sig over den anerkendelse at kunne modtage Kolonihaveforbundets diplom foruden præmier i form af kurve med vin og andet godt til fortæring, eventuelt et stykke værktøj til gavn og som det fornemste den vandrepokal, som blev skænket af Bikuben i

anledning af 40 års jubilæet. Efter et år går den videre til den, der så kåres til hovedpræmien. Uddelingen sker ved høstfesten. I medlemslisten er der i en periode blevet sat små dannebrogssflag ud for præmietagernes navne.

DE DAGLIGE OPGAVER – Meget både stort og småt hviler i det daglige på både formanden og bestyrelsen som helhed. Eksempler skal nævnes. Der er mange sager, som skal afgøres på stedet eller forberedes til nærmere drøftelse med medlemmerne på generalforsamlingen: Tilsyn med orden og pasning af de fælles områder - de store

træer langs vejen og i skoven trænger altid til beskæring, ligesom hegn og låger er tilbagevendende spørgsmål og med så stor bekostning, at det kan kræve ansøgning og forhandling med kommunens folk, - mægling hvis medlemmer har besværet sig over naboerne, det være sig én, der har forvane at tømme toiletspanden, medens andre sidder og nyder morgenmaden, eller brænder affald og slår græsplæne, når andre skal i gang med søndagsfrokosten.

En retirade blev straks anskaffet for 25 kr. og havde plads i et lille skur ved legepladsen – skønt der også fandtes lokum rundt om i husene. Fælleshuset fra 1989 fik anlagt kloak og indrettet to tidssvarende toiletter.

Salg af haver sker jævnt hen, og formanden deltager for at godkende køberen og sørge for at prisen bliver rimelig for både sælger og køber. Der er i den forbindelse blevet oprettet en venteliste at tage hensyn til. I 1979 oplyses det, at denne liste kan ses på opfordring i Lyngby-Taarbæk kommune. Det er blevet meddelt i 1981, at ventelisten kan ses hos et bestyrelsesmedlem, og det skal bekendtgøres på opslagstavlen, når en have er ledig. I 1985 kom der drøftelse af forslaget fra Kolonihaveforbundet om fælles venteliste inden for kredsen, men det forholdt man sig afventende til. I 1979 blev der stillet forslag om valg af tre skønsmænd til vurdering af haver og huse, hvilket blev nedstemt! I 1995 blev det imidlertid vedtaget fast at benytte Kolonihaveforbundets vurderingsmænd ved ejerskifte.

En sludder over hækken.

Nogle medlemmer har fået påtale og senere endda skriftlig besked om at bringe skik på hus og have, og det har i nogle tilfælde ført til opsigelser.

I 1977 blev der stort flertal for at anskaffe en mønttelefon, som fik plads ved legepladsen.

Legeplads var det jo imidlertid så som så med. Der var ganske vist i de første år blevet anskaffet gynge og vippe og støbt en sandkasse. I 1939 blev det betænksomt be-

stemt, at der skulle sættes glat tråd op i stedet for pigtråd langs gangstien til legepladsen. Og der blev anlagt græsplæne.

Men området blev jo også brugt til fællesmøderne og til fester. I 1958 hed det, at legepladsen er erobret af de voksne, så børnene ikke kunne være der, og det blev henstillet, at der ikke skulle finde fodboldspil sted der. I nogle perioder erindres det også, at mændene spillede kroket, og når ståltrådsbuerne var stillet op, skulle bør-

Fællesarbejde med pauser.

nene holde sig væk fra plænen. I 1960 er der tale om måske at få bænke ved plænen. I 1978 indhentes pris på træ til borde og bænke på festpladsen. I 1985 gik der en ansøgning af sted til kommunen, som imødekømt ønsket, så borde og bænke kunne stilles op.

For børnene blev det ikke nemmere. Skader på hegn og låger blev tillagt dem. I 1962 blev der påtalt cykelkørsel på gang 1. I 1966 blev der klaget over børns støjende adfærd.

Barn og kran i 1968.

Cykler har været det almindelige befordringsmiddel. Et cykelstativ ved legepladsen blev en af de første anskaffelser. I 1981 vandt et forslag om cykelskur for enden af havegang 1 straks gehør.

Der er løbende blevet anskaffet trillebøre, stiger, græsslåmaskiner og andet værktøj til brug ved pasningen af de fælles arealer. Det lader til at have været fristende at bruge sagerne også til egen have, for det

er flere gange blevet påtalt, at det ikke er blevet bragt på plads igen. Til redskaberne har også hørt en sprøjte til at sprøjte med gift imod ukrudt på havegangene og blommetræer. I 1954 blev det en rygsprøjte.

Der blev snart brug for et redskabshus. I marts 1941 kom der forslag om at købe et lysthus til henstilling af materialer og lignende. Der var et at bese i Virum, men det blev ikke til noget. I efteråret blev der indkøbt 385 tagsten for 30 kr. og det følgende forår materialer til et redskabsskur. Der indhentes i oktober forslag og pris fra tømrer Olsen i Virum. Prisen lyder på 550 kr., og man vedtager at tage et lån på 500 kr. i banken til formålet. De gamle stolper fra hegnet langs skoven foreslås brugt til gulv i redskabshuset. I foråret 1943 bliver der dog ved generalforsamlingen rettet tak til de medlemmer, der har været med til at opføre redskabsskuret, så det alligevel endte med at blive realiseret ved fælles indsats. Det er et par gange blevet malet. I 1996 fandt der en tiltrængt hovedreparation sted. Huset har uden ændringer trofast tjent til sit formål som værn for fælles redskaber og møbler og lejlighedsvis som mødelokale.

PLIGTARBEJDE – Der har i perioder været aftale med medlemmer om opgaver som at klippe alle hækkene eller passe den fælles kompostbunke imod et fast vederlag. Det er i det lange løb blevet for bekosteligt og er derfor blevet lagt ind under pligtarbejdet. Bestyrelsesposter, flaghejsning og kompost belønnes nu med en erkendtlig-

hed, men fritager ikke mere for at deltage i det almindelige pligtarbejde.

I sommeren 1966 blev det forsøgt at lægge en fast turnus for pligtarbejde, og om efteråret blev det vurderet, at det var forløbet så godt, at det formentlig ville blive fortsat det følgende år, og senere hen er det blevet overladt til sekretæren at udarbejde denne plan. Hver uge fra maj til september har tre haveejere ad gangen til opgave at slå græs og luge på fællesarealerne foruden eventuelle andre opgaver, der melder sig. Alle haveejere tilsiges til først én, senere to fælles pligtdage, hvor større opgaver kan blive løst: maling af fælleshuse, opretning af hegn, fordeling af grus på havegangene eller hvad der mere kan trænge sig på.

FÆLLESHUSET – Der blev i januar 1979 enighed i bestyrelsen om et klubhus og indhentet tilbud på kloakering. Den gamle retirade var blandt andet ikke mere en tidssvarende løsning. Blandt haveejerne var der nogle stykker, som modsatte sig planer om enten at udbygge redskabsskuret eller anlægge et nyt klubhus. Ideen fik alligevel lov at vokse. Men først da haveforeningens 50 års jubilæum stod for at skulle lægges til rette, kom der gang i sagen.

Jubilæet var på dagsordenen ved bestyrelsesmøde i januar, og der blev orienteret om kontakt til borgmesteren og stadsgartneren. I april havde situationen udviklet sig så positivt, at der var reel plan om en arkitektkonkurrence. Det blev besluttet at gå aktivt ind for at skaffe de ca. 50.000 kr.,

som foreningen skulle bidrage med, eventuelt ved banklån. Desuden at det, der var behov for i Bredely, var et fælleshus og ikke et egentligt kolonihavehus.

Og så kom det til at gå stærkt ...

Forløbet i sagen fremgår af korrespondancen, som er foregået på initiativ af borgmesteren og stadsgartneren, idet brevene til stadighed er sendt til haveforeningens formand til orientering. Danske Arkitekters Landsforening forestod den offentlige arkitektkonkurrence, men i samarbejde med Kreditforeningen Danmark og Træbranchens Oplysningsråd samt Kolonihaveforbundet.

Den 22. april forelå programudkastet for konkurrencen. Om formålet med konkurrencen hedder det:

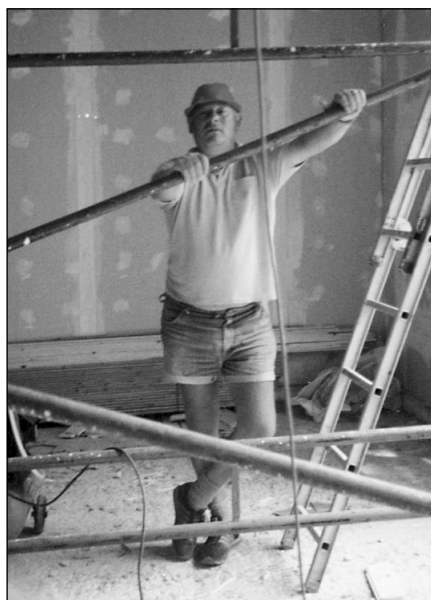
Konkurrencen har til formål at få tilvejebragt forslag til et kolonihavehus, der kan indpasses i eksisterende eller nye kolonihavebebyggelser. Huset må udformes med enkle konstruktionsprincipper, der muliggør en mangesidig anvendelse, forskellige størrelser samt konstrueret, så det er velegnet som selvbyggeri. Vinderprojektet skal give inspiration og danne grundlag for opførelsen af et fælleshus på 70-80 m² i Haveforeningen Bredely for dens haveejere. Desuden forventes konkurrencens resultater at indgå i en byggevejledning og idékatalog udgivet af Træbranchens Oplysningsråd, idet vinderen af konkurrencen i så fald vil blive inddraget som konsulent.

Baggrunden for projektet bygger hovedsagelig på *Kolonihavebogen*, udgivet på Politikens Forlag i 1988.

Konkurrenceopgaven er udformet således:

- *På et tænkt areal i en tænkt kolonihavebebyggelse skal udformes et kolonihavehus med varierede brugsmuligheder på mellem 10 og 50 m². Huset skal være handicapvenligt og kan afhængig af husstørrelse indrettes med køkken, op-*
- holds- og soveareal samt toilet/bad og redskabsrum.*
- *Det er væsentligt, at konstruktionen af huset er udformet således, at det egner sig at opføre – evt. som samlesæt – for selvbyggere og tillige relativt enkelt at udvide.*

Medlemmerne skulle levere en indsats i form af arbejde på fælleshuset.

- *For opførelse af kolonihavehuse gælder i øvrigt Bygningsreglement for småhuse (BR-s 85).*

Dertil synspunkter på opgavens løsning:

Ved bedømmelsen af de indsendte forslag vil dommerkomitéen lægge megen vægt på, at fremtidens kolonihavehus

- *kan opføres, ændres og udvides af selvbyggere,*
- *er udført med enkle konstruktionsprincipper, hvilket skal give mangesidige anvendelsesmuligheder,*
- *er handicapvenlig,*
- *er udført af materialer og med konstruktioner, der såvel i indkøb som vedligeholdelse er økonomisk rimelige.*

Den 31. maj 1988 blev pressemeddelelsen om konkurrencen udsendt. Fristen var fastsat til den 5. september. I de mellem-liggende måneder blev dommerkomitéen udpeget. I juli forelå notat om, hvordan bedømmelsen skulle forløbe. De indkomne forslag skulle befinde sig på Lyngby Parkkirkegård i det store kapel i dagene 8. – 15. september. Efter dommernes individuelle gennemgang og fælles votering ville offentliggørelsen af resultatet finde sted fredag den 30. september ved en reception på Lyngby Rådhus, og snarest muligt derefter skulle flest mulige af forslagene udstilles på Stadsbiblioteket.

I alt blev der indsendt 132 forslag, et ganske overvældende resultat. Hovedparten udarbejdet af arkitekter. Alle vinderprojekterne blev indgående beskrevet i Ar-

kitekten, 1988, side 553-559 med dommerkomitéens bemærkninger til hvert enkelt projekt.

En smuk tryksag blev udgivet af Træbranchens Oplysningsråd med omtale af løsningerne, og den er til sidste eksemplar blevet formidlet gennem Kolonihaveforbundet som idékatalog. Mon ikke mange har fundet interesse ved at studere på de spændende forslag.

I Københavns Kulturbår 1996 blev idéen om kolonihaven fornemt tilgodeset med en international arkitektkonkurrence med udstilling i Vallensbæk og på kunstmuseet Arken. Det førte videre til, at der også i Stockholm som kulturby i 1998 sker en videreførelse af Vallensbæk projektet. Er det mon udløbere af konkurrencen om Bredely? Spørgsmålet lader sig næppe besvare, for en idé udvikles ofte uden at forløbet nøje kan fastholdes.

Vinderen af førsteprisen blev arkitekt MAA Claus Kjærsgaard. Nu kom det springende punkt for Bredely. Hvordan kunne projektets forslag med et grundhus på 37,5 m² omsættes til et hensigtsmæssigt fælleshus både i plan og med hensyn til økonomi?

I notat fra kommunen fra 4. juli er principperne for opførelsen af fælleshuset i Bredely også omtalt:

- *Lyngby-Taarbæk kommune afholder udgifter til byggematerialer og eventuelt til vand og kloak.*
- *Haveforeningen Bredely, som tidligere har tilkendegivet, at den kan bidrage med 50.000 kr., forestår selve opførelsen*

af huset via betaling og eventuel frivillig arbejdskraft.

Stadsgartnerens overslag tog sigte på et 70 m² stort fælleshus indeholdende stue, toilet og køkken.

Claus Kjærsgaard udførte nye skitse-tegninger med henblik på de ændringer, som et fælleshus måtte kræve. Fra kommunen blev der i april 1989 givet accept på et tilbud fra Venslev-Hytter ApS for levering af fundamenter, afløb, terrændæk, sokkel, råhus med døre og vinduer isat, facadeparti i aluminium med termoruder samt materiale til indvendig færdiggørelse efter specifikation.

For haveforeningen blev der opregnet en række opgaver, som det påhvilede haveforeningen at få foranstaltet ved fællesarbejde:

- Isolering af vægge og lofter, opsætning af dampspærre.

- Indvendig beklædning af lofter og vægge incl. malerarbejde.
- Montering af indvendige døre.
- Udførelse af gulve incl. strøer og dampspærre samt afretningslag og klinkebelægning i toiletrum.
- Opsætning af fast inventar i køkken- og depotrum.
- Udvendigt malerarbejde.

De meget betydelige omkostninger afholdt kommunen bortset fra de 50.000 kr., som var aftalt fra begyndelsen som haveforeningens indskud. Huset gav de ydre rammer, men noget inventar måtte til, for at det kunne fungere. En ansøgning til Bikuben i Lyngbys fond blev imødekommet med 10.000 kr. Borde og stole var et af de dyre punkter på ønskesedlen for inventar, og det var kærkomment, at velegnede borde kom til som gave fra Falckhuset,

hvor der samtidig skete nyindretning, og at Sorgenfri Kirke skænkede et betydeligt antal stole. Der blev fundet udvej for det øvrige fornødne. Fra hver have blev der indbetalt et engangsbeløb på en konto for fælleshuset, og det er fortsat en post, som bliver lagt oven i købesummen, hver gang der kommer nye ejere til, så alle på denne måde giver deres andel til fællesskabet.

I marts 1989 blev det første spadestik taget, og i foråret og sommeren over i 1989 blev kræfterne lagt i med at få huset rejst og gjort klar.

FREMOVER

År 2005, når kontrakten udløber, er der ikke så længe til – og så må der nye forhandlinger til om den fortsatte trivsel for Bredely.

Da idéen om kolonihaver tog form i Danmark i slutningen af 1800-årene, fængede den nok først og fremmest blandt de relativt velstillede håndværkere og handlende i nye boligkvarterer uden haver. Senere blev det de mange industriarbejdere i trange bylejligheder, der var i tankerne, med behov for lys og luft og mulighed for at skaffe grønsager til familien ved eget arbejde. Også i Lyngby var der betydelig fabriksindustri, så der var i 1930'erne mange, som ikke havde adgang til egen have.

På dette punkt har tiden bragt så store ændringer, at det er blevet muligt at købe

I november kunne der festes for det færdige hus! Alle medvirkende gik sammen til et gilde med ål – den klassiske festmenu, for både formanden og andre af medlemmerne havde i en årrække den hobby at fange ål. De blev spist enten stegte eller hjemmerøgede.

Også en reception fandt sted, så der behørigt kunne blive sagt tak til alle de parter, som havde ydet deres andel til, at fælleshuset kunne blive en realitet.

Siden har fælleshuset været det selvfølgeligste samlingssted ved mange anledninger.

Fest med sang og klang.

både blomster og friske grønsager året rundt til overkommelige penge.

Behovet er alligevel ikke mindre, end da haveforeningen blev grundlagt i Brede-ly. Netop de mange tilbud af industrivarer har været med til at udvikle ønsket hos den enkelte om at få mulighed for at frembringe sine egne kartofler og andet grønt efter årstiderne og for at opleve naturens luner.

Der er efterhånden kommet flere kolonihaver til både i Lyngby-Taarbæk kommune og andetsteds i kommuner, som ikke har været fuldt udbygget. Også fredning af

haveforeninger har fundet sted, ligesom omgivelserne ved Mølleåen som helhed nyder stor bevågenhed hos fredningsmyndighederne.

I området ved Bredely er der fortrolighed med havernes eksistens i Brede. Både ældre fra de nærliggende plejehjem, børnene fra kvarterets skoler og børnehaver såvel som private på spadseretur lægger vejen forbi og nyder stedets charme.

Der er i Bredely tillid til, at haveforeningen fortsat vil få sin trivsel på dette sted.

KILDER

LITTERATUR:

- *Idéer til fremtidens kolonihavehus*, 23 forslag med enkle byggevejledninger, Træbranchens Oplysningsråd 1989, 24 sider.
- “Projektkonkurrence Fremtidens Kolonihavehus”, *Arkitekten*, 1989 side 553-559.
- *Kolonihavebogen*, Politikens Forlag, København 1988. - Heri findes henvisninger til videre læsning.
- Dansk Arkitekturcenter Gammel Dok. *Projekt Kolonihaver*. Henvisninger fandtes i august 1998 på Internet-URL <http://inet.uni-c.dk/~k-haven/>

HAVEFORENINGENS ARKIV:

- Bestyrelsesprotokoller 1938-1953, 1953-1985, 1985 ff.
- Regnskabsprotokoller 1938-1964, 1981-1987 og 1987 ff.
- Medlemslister 1938-1969, 1970-1991 og 1991ff.
- Læg angående Fælleshuset 1988 ff.
- Læg angående forhandlinger med kommunen om lejekontrakter.

